

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN STRATEJİK PLANLARININ TOPLUMSAL REFAH HİZMETLERİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Geliş Tarihi: 09.12.2021
(Received)

Kabul Tarihi: 26.01.2022
(Accepted)

Hakan YAŞ*

ÖZ

Toplumsal refah hizmetleri merkezi yönetim tarafından da sunulmakla birlikte, genellikle yerel yönetimlerin görev ve sorumluluğundadır. Türkiye’de yerel yönetim mevzuatı toplumsal refah hizmetleri bakımından yerel yönetimlere geniş görev, yetki ve sorumluluklar vermiştir. Bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2015-2019 Stratejik Planı ile 2020-2024 Stratejik Planı arasında toplumsal refah hizmetleri açısından söylem farklılığı olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yönetimi 2019 yılında yapılan yerel yönetim seçimleri sonucunda el değiştirerek, sağ görüşten sola geçmiştir. Nüfus bakımından Türkiye’nin en büyük belediyesi olan İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yönetiminin görüş farklılığında sola doğru yaşanan bu değişimin 2020-2024 Stratejik Planına yansıdığı öngörülmektedir. Bu farklılığın varlığı ise Maxqda Programı kullanılarak nitel analiz yöntemiyle incelenecektir. Öncelikle, stratejik planlamaya dair genel kavramlar ile toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğu belirtilmiştir. Toplumsal refah hizmetleri, literatüre uygun olarak, stratejik planda sözcük veya ifade bazında araştırılmıştır. Ulaşılan sözcük veya sözcük öbekleri karşılaştırılarak, hangi planda toplumsal refah hizmetlerinin frekansının daha yüksek olduğu, hangilerine daha çok vurgu yapıldığı ve toplumsal refahın hangi planda daha çok önemsendiğine ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece, önceki sağ görüş partinin mi yoksa yeni seçilen sol görüşlü partinin mi toplumsal refah hizmetlerine ağırlık verdiği ortaya çıkarılmış olmaktadır. Yeni yönetimin hazırladığı stratejik planda, toplumsal refah hizmetlerine daha fazla önem verildiği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal refah hizmetleri, büyükşehir belediyesi, nitel analiz.

*Doç.Dr., Trakya Üniversitesi, Havsa Meslek Yüksek Okulu, Türkiye, hakanyas@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6686-1899.

COMPARING THE STRATEGIC PLANS OF ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY IN TERMS OF SOCIAL WELFARE SERVICES

ABSTRACT

Social welfare services are usually under the responsibility and mission of local governments, while central governments also supply these services. The local government legislation in Turkey assigns a great deal of duty, power and responsibility with regard to social welfare services. This study aims to reveal whether there is a discourse difference between the 2015-2019 Strategic Plan and the 2020-2024 Strategic Plan of the İstanbul Metropolitan Municipality in terms of social welfare services. As the result of the local government elections held in 2019, the management of İstanbul Metropolitan Municipality has been handed over from a right-wing party to a left one. It is assumed that this change towards left-wing in the difference of view of the management of İstanbul Metropolitan Municipality, which is Turkey's most populated municipality in terms of population, is reflected in the 2020-2024 Strategic Plan. The presence of this difference is examined by the qualitative analysis method using the Maxqda Program. First, the general concepts of strategic planning and social welfare services are stated. Social welfare services, in accordance with the literature, are researched based on words or expressions in the strategic plan. By comparing the obtained words or phrases, it is tried to reach in which plan the frequency of social welfare services is higher, which ones are emphasized more, and in which plan social welfare is given more weight. Thus, whether the former right-wing party or the newly elected left-wing party focuses on social welfare services is set forth. It is concluded that more emphasis has been placed on social welfare services in the strategic plan laid out by new management. **Keywords:** Social welfare services, metropolitan municipality, qualitative analysis.

GİRİŞ

1985 tarihinde imzaya açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının yerel özerkliğin kapsamını açıklayan 4'üncü maddesi, kamusal sorumlulukların genellikle ve tercihen yurttışlara en yakın otoritelerce yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (CoE, 1985). 1992 tarihli Maastricht Antlaşması ile bu tanım hizmette yerellik (subsidiarity) ilkesi adını almıştır (Zeyrekli ve Ekizceleroğlu, 2007: 38). Tüm dünyada halka en yakın hizmet

birimlerinin belediyeler olduğu kabul edilmektedir. Belediyeler veya diğer yerel yönetim birimlerinden hangisi olursa olsun, yalnızca siyasi veya yönetsel nedenlerden ötürü değil, ekonomik nedenlerden dolayı da var oldukları göz ardı edilmemelidir. Günümüz ulus devletlerinde yürütme erkinin merkezi yönetim ve yerinden yönetim olarak iki türde örgütlendiği dikkate alındığında, üretilecek kamusal mal ve hizmetlerin de birbirinden ayrı tüzelkişilik ve hiyerarşiye sahip bu iki ana yönetim birimi arasında bölüştürülmesi önem kazanmaktadır.

Yönetim birimleri arasında kamusal mal ve hizmet üretiminin tam olarak bölüştürülmemesi kamu düzeninin bozulması ile kaynak sapması ve israfı türünden olumsuzluklara neden olabilmektedir (Nadaroğlu, 2001: 55-57). Türkiye’de sağlık, kültür, sosyal yardım, spor, toplu konut yapımı ve bazı eğitim hizmetlerinde hem merkezi yönetim ile yerel yönetimler hem de yerel yönetimlerin kendi arasında yetki çakışmaları olabilmektedir. Toplumsal refah hizmetleri de bunlardan bazılarıdır. Birer siyasi kurum olan belediyeler ile merkezi yönetimin toplumsal refah hizmetleri bakımından aynı görev, yetki ve sorumlulukları taşıması optimum kaynak dağılımı kuralını zedeleyebilmektedir.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu 2003 yılından beri kamu idarelerine beşer yıllık dönemler için stratejik plan yapma zorunluluğu getirmiştir. Yerel yönetimler ve dolayısıyla belediyeler de beş yıllık amaçlarını içeren ve temel politika ve ilkeleriyle önceliklerini ve hedeflerini gösteren stratejik planlarını hazırlamak yükümlülüğündedirler. Geçmiş bir yıla dönük yerine getirdikleri hizmetler ise, yine 5018 sayılı Kanunun getirdiği bir zorunluluk olarak, belediyelerin yıllık faaliyet raporlarında yer almaktadır. Kamu ekonomisi açısından bakıldığında halkın günlük temel kamusal mal ve hizmet gereksinimlerini karşılayan belediyeler, bu mal ve hizmetlerden hangilerine öncelik verdiğini stratejik planları aracılığıyla duyurmuş olmaktadır. Belediyelerin sunmayı taahhüt ettiği toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğunu görebilmek için stratejik planlarına bakılması gerekmektedir. Çünkü stratejik planlar, Kanunun tanımlamasında da yer aldığı üzere, idarelerin temel politika ve ilkelerini de yansıtmalıdır.

Belirtilmesi gereken bir diğer husus faaliyet raporlarının bir önceki yılda üretilmiş olan mal ve hizmetleri gösteriyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, üretilen toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğunu görebilmek için faaliyet raporlarına bakılmalıdır. Ancak, bu çalışmanın amacı doğrultusunda tespit edilmesi gereken husus gerçekleştirilen eylemlerden çok yönetimin düşüncesindeki toplumsal refah hizmeti anlayışıdır.

Çalışmanın amacı İstanbul Büyükşehir Belediyesinin (İBB) 2015-2019 Stratejik Planı ile 2020-2024 Stratejik Planı arasında toplumsal refah hizmetleri açısından söylem farklılığı olup olmadığını ortaya koymaktır. Çalışmanın hipotezi ise “yeni yönetimin hazırlamış olduğu 2020-2024 İBB Stratejik Planında toplumsal refah hizmetlerine, eski plana göre daha fazla ağırlık verilmiştir” olarak belirlenmiştir.

İBB yönetimi, 2019 yılında gerçekleştirilen yerel yönetim seçimleri sonucunda sağ görüşlü bir partiden sol görüşlü bir partiye geçmiştir. Literatür izlendiğinde, sol görüşlü partilerin toplumsal refah hizmetlerine daha çok önem vermesi beklenmektedir. 2020-2024 İBB Stratejik Planı seçim sonrasında yeni yönetim tarafından gerçekleştirildiği için, bu Planın bir önceki stratejik planla karşılaştırılması imkânı doğmuştur. Hipotez de bu hususları dikkate alarak, yukarıda belirtildiği şekliyle oluşturulmuştur. Göz önünde bulundurulması gereken bir husus, stratejik planların, yönetimin önündeki beş yıla yönelik stratejilerinin ve hedeflerinin neler olduğunu göstermesi şeklindeki bir niyet metni olmasıdır. Bu genel çerçevede tüm ayrıntılar yer almayacağı gibi, bir stratejinin uygulanmasında çeşitlendirilmeye de gidilebileceği göz ardı edilmemelidir. Karşılaştırılması yapılacak iki planda yer alan ifade ve söylemlerin her zaman için uygulamaya geçirileceği, elde edilecek sonuç doğrultusunda bir yönetimin diğerinden daha iyi uygulama yapacağı veya uygulamaya konsa bile bu hizmet ve faaliyetlerin kalitesinin yüksek olacağı beklentisine girilmesi yanıltıcı olabilir. Bu nedenle, çalışmada elde edilecek sonuç yorumlanırken, yalnızca söylem ve ifade kullanım sıklığının analiz edileceği dikkate alınmalıdır.

Çalışmada İBB'nin seçilmesinin iki nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, İBB Türkiye'deki en fazla nüfusa sahip bir küresel kentin yerel yönetim birimidir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre İstanbul'un nüfusu

15.462.452 kişidir (TÜİK, 2021). Küreselleşme ve Dünya Kentleri Araştırma Ağı (GaWC) tarafından yapılan sınıflandırmada ise İstanbul Alfa (-) kategorisinde bir küresel kenttir (GaWC, 2020). Seçim sonucunda el değiştirmesi ve yönetimde görüş farklılığı bulunduğu varsayımı da diğer nedendir.

İlk olarak toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğunu saptamak adına literatür taraması yapılacak olan çalışmada, Türkiye'deki belediye mevzuatında toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğu belirlenecektir. Bu hizmetlerin tespit edilmesinden sonra 2015-2019 ile 2020-2024 dönemlerinin stratejik planları üzerinden Maxqda programı aracılığıyla nitel veri analizi yapılacaktır. İfade kolaylığı açısından 2015-2019 dönemi stratejik planına bu çalışma için eski plan, 2020-2024 dönemi stratejik planına ise yeni plan adlarıyla da yer verilebilecektir.

1. TOPLUMSAL REFAH HİZMETLERİ

Devlet kamu ekonomisi açısından kamusal mal ve hizmet üreten merkezi yönetim ve yerinden yönetim üretici birimlerinden oluşmaktadır. Belediyeler ise coğrafi açıdan yerinden yönetim kuruluşları içerisinde sınıflandırılmaktadır. Musgrave'e göre yerel yönetimler, dolayısıyla belediyeler, devlete verilen üç ekonomik işlevden 'kaynak dağılımında optimalite' işlevini sağlamakta yükümlüdürler (Oates, 1968: 37).

Başka bir görüşe göre, 20'nci yüzyılın ilk yarısında Avrupa ve Amerika'da her siyasi oluşumdaki ortak bir düşünce olarak; belediye, ilgili ülkenin siyasi inancına veya yasal sistemine karşı gelmeden derinlemesine sosyoekonomik değişiklikleri uygulamak için en iyi yer olarak görülmüştür (Dogliani, 2002: 573). Yerel yönetim birimlerinden olan belediyeler de toplumsal refah hizmetlerini en optimal şekilde yerine getirmesi beklenen kamu idareleridir.

Toplumsal refah ise toplumun marjinalize olmuş kesimlerinin koşullarının iyileştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Dhaor, 2006). Toplumsal refah başka bir tanıma göre bireylerin esenliklerinin toplamıdır (Persky and Tam, 1990: 229). O halde toplumsal refah mutlulukları ve iyi olma koşulları azalmış veya olmayan bireylerin bu koşullarının daha iyi ve

yaşanabilir hale getirilmesidir. Kabaca bu amaca dönük verilen mal ve hizmetlerin de toplumsal refah hizmetleri olması gerekir. Daha ayrıntılı bir tanımlama için literatür incelenecektir.

1.1. Literatür Değerlendirmesi

Toplumsal hizmetler veya daha sık kullanılan karşılığıyla sosyal hizmetler kolektif sorumluluklar olarak kabul edilen bağımlılık koşullarını sağlamak amacıyla geliştirilmiş hizmetlerdir. Refah devleti kavramı tüm yurttaşlarına olası en iyi düzeyde koruma sağlayan devlet olarak tanımlanabilir. Ancak, burada özellikle belirtilmesi gereken nokta, refah devletinin bir ülkeye en çok ulaşabilmiş değil, tarihsel olarak tanımlanan devlettir (Spicker, 1988: 48). Toplumsal refah hizmetlerini bu şekilde yerine getirmeye çalışan devletler de refah devleti olarak tanımlanmaktadır. Sosyal devlet olarak da kavramlaştırılabilen bu anlayışın özü kamusal mal ve hizmet üretebilecek ekonomik imkânlar sağlamaktır. Bu anlayışın, ‘piyasa için devlet’ anlayışıyla ters düştüğünü de belirtmek gerekmektedir (Eren, Bulut ve Tanıyıcı, 2012: 11).

Uzun bir süre toplumsal refah hizmetlerinin gönüllü arzla mı yoksa kamusal arzla mı sunulması gerektiği tartışılmıştır. Kural olarak ve klasik veya liberal iktisat teorisini dışlamayacak bir biçimde, devlet müdahalesinin meşru olduğu bir durumda bu mal ve hizmetlerin devlet tarafından sunulması gerektiği kabul edilir. 20’nci yüzyılda her ulus devlette refah devleti düşüncesi büyük olay ve eğilimlerle şekillenmiştir. Birinci Dünya Savaşı, 1929 Ekonomik Buhranı, İkinci Dünya Savaşı, savaş sonrası ekonomik patlama ve 1970 ile 1980’lerdeki ekonomik durgunluklar bunların arasında sayılabilir (Dixon ve Scheurell, 2002: 233-234). Refah devletini bu tarihsel süreç içindeki tanımlama çabalarında en etkili olduğu söylenebilecek olan dönem ise 1929 Ekonomik Buhranı sonrasıdır.

Modern çağda eşitlikçi refah devletlerinin pek çoğu bedava veya sübvansede edilmiş eğitim, sağlık koruma, işsizlik yardımları, emekli ve benzerlerine yönelik destekler sunmaktadır. Söz konusu hizmetler devletlerin yeniden dağıtımcı işlevlerinin bir sonucu olarak görülmektedir. Ancak, devletin üretici tercihleri ile tüketici tercihleri arasında bu türden müdahalesi etkililik (efficiency) ve eşitlik (equity) arasındaki çatışmayı da ortaya

çıkarmaktadır. Klasik iktisat teorisine göre etkili sunulmayan refah hizmetleri devletin maliyetlerini artırabilecektir. Belediye sosyalizmi veya sosyal ya da toplumsal belediyeçilik gibi farklı isimlerle de ilişkilendirilen refah hizmetlerinin belediyelerce sunumu dolayısıyla liberal kapitalizmle kaçınılmaz olarak çatışmaktadır (Dogliani, 2002: 573). Bu açıdan ekonomik bir kavram olmayan refah devleti veya farklı kullanılışıyla sosyal veya toplumsal devletin ilk koşulu fırsat eşitliği ve imkân eşitliğidir. Bunun tek güvencesi ise hukuk devletidir (Özay, 1996: 59).

Refah devleti koşulunu gerçekleştirmede hükümetlerin kamusal mal ve transferleri finanse etmede genellikle başvurdukları yol yoksullardan daha çok zenginlerden vergi almaktır. İnsanların doğuştan yaşam boyu gelir tahminleri öngörülemez olduğunda refah artıran bir sigorta işlemi olarak ele alınır. Yapılan işlem bir bakıma şanslı olandan şanssız olana doğru kaynakların yeniden dağıtımıdır (Sinn, 1994: 1).

Toplumsal refahı ekonomik açıdan açıklamaya çalışan pek çok çalışmanın olduğu ayrıca vurgulanmalıdır. Arrow'un toplumsal tercih paradoksunu açıklamaya çalıştığı 'imkânsızlık teoremi', Coleman'ın bu teoremi çürütmeye çalıştığı çalışması, Buchanan'ın 'devletin koruyucu rolü' tanımlaması ile Nash'in toplumsal refah işlevi kavramı toplumsal refah ve ekonomi ilişkisini kuran çalışmalardan yalnızca birkaçıdır (Arrow, 1950; Coleman, 1966; Younkins, 2006; Hanany, 2008).

İlgili görüşlere göre, toplumda mal ve hizmetlere erişimi yoksulluk veya fırsat eşitsizliği nedeniyle kısıtlı olan veya mümkün olmayan bireylere devletin yeniden dağıtımçı işlevi doğrultusunda sunulan mal ve hizmetlere toplumsal refah hizmeti; bunları kendine bir görev olarak atfeden hükümetlerin idare ettiği devletlere ise refah devleti denmektedir. Ama her devletin merkezi yönetimi farklı görüşteki partilerle yönetilmekte, devleti oluşturan alt-ulusal yönetim birimlerinin yönetimi de farklı partilere mensup olabilmektedir. Bu nedenle yönetimdeki partilerin görüşleri de incelenmelidir.

Genellikle kabul edilen sol (left wing) ve sağ (right wing) parti ayrımı siyaset biliminin inceleme alanındadır. Her iki kampın da hukuk düzeni, dış

politika, toplumsal refah, toplumsal sözleşmeler, ekonominin kalitesi ve benzeri sorularda keskin bir şekilde zıtlaşan görüşleri bulunmaktadır. Ayrım incelendiğinde solun kamusal hizmet sunumu ve toplum refahı için var olduğunu, daha kolektivist ve kurumsal refahtan yana olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın, sağ görüşteki partiler ise hem toplumsal refaha hem de mal ve hizmetlerin kamu tarafından sunulmasına karşı olup, daha bireyci ve kalıntı refah modelinden yana dünya görüşüne sahip oldukları söylenebilir (McClosky and Chong, 1985: 360; Spicker, 2021). Oy oranlarını artırmak adına sol görüşlü partiler sağın, sağ görüşlü partiler ise solun savunduğu mal ve hizmet sunumuna ağırlık verebilmektedir. Ortanın ya da merkezin solu veya ortanın ya da merkezin sağı gibi nitelendirmeler bulunsa da sol ve sağ partiler olarak yapılan ayrım tüm dünyada genel kabul görmektedir.

Hangi partinin sol görüş hangi partinin sağ görüş olduğu tartışmasına ise hem bu çalışmanın kapsamı dışında olduğu için hem de genel kanıyı değiştirmede bir etkisi olmayacağı için girilmeyecektir. Türkiye'deki 1973 yerel seçimleri yabancı bir gözle değerlendirildiğinde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin merkezin solu gibi bir tanımlamayla karşılaştığı görülmektedir. Aynı dönem için Adalet Partisi ise merkezin sağındaki çoğunluk partisi olarak değerlendirilmiştir (Landau, 1974: 172-174). Partiler, değerlendiricilerin kıstasları ve bakış açılarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu türden değerlendirmeleri ise uzun bir tarihsel dönem çerçevesinde değerlendirmek daha az riskli olmaktadır. O nedenle, bu çalışmadaki eski stratejik planın döneminde yönetimde olan Adalet ve Kalkınma Partisi 'sağ', yeni stratejik plan dönemindeki parti olan Cumhuriyet Halk Partisi ise 'sol' olarak ele alınacaktır.

1.2. Toplumsal Refah Hizmetleri

Bilindiği gibi, toplumsal refah hizmetleri yalnızca kömür ve para yardımından ibaret değildir. Toplum değişim gerçekleştikçe gereksinimleri de değiştiğinden sosyal yardım hizmetlerinin ötesinde başka mal ve hizmetler de toplumsal refahı en çoğa çıkartmak için arz edilmektedir.

Titmuss (1965: 14) toplumsal hizmetler ile toplumsal refah kavramlarını eşdeğer tutarak gelirin sürdürülmesi ve halk sağlığı gibi kamusal

müdahaleleri toplumsal politikanın temel içerikleri olduğunu belirtmektedir. Toplumsal hizmetler gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimlerin tarafından uzmanlaşmış bölüm veya birimlerince toplumun yoksul kesimlerine verilebilmektedir. Hatta toplumsal refah hizmetleri kamuya hesap verilebilir türden olduğu için ilgili birimlerce ölçülebilir niteliktedir. Bu birimlerin gerçekleştirdiklerini ise yeniden dağıtımcı (redistributive) olarak değerlendirmiştir. Zaten yerel yönetimlerin dayandığı beş değerden biri de yeniden dağıtım olup, bu değerle uyumlu bir değerlendirmeye sahiptir. Irk, din veya ten rengi gözetmeksizin verilecek bu yeniden dağıtım nitelikli mal ve hizmetler arasında tüm çocuklara temel ve orta düzey eğitim verilmesi, toplu konut, talebe bağlı olmaksızın sunulan halk sağlığı hizmetleri, tıbbi yardım, emekli ve aile yardımları gibi doğrudan nakit ödemeler, çocuk ve dul yardımları, gazi yardımları, ölüm yardımları, işyeri kaybı yardımları, kişisel seyahat, eğlence ve kıyafet harcamaları, yemek fişleri, tatil masraflarının karşılanması, hastalık yardımları, işsizlik ödemeleri Titmuss tarafından toplumsal refah mal ve hizmetleri arasında sayılmıştır (Titmuss, 1965: 15-17).

Spicker'a göre organize edilmiş faaliyetler olması gereken toplumsal hizmetlerden bazıları toplumsal ve yeniden dağıtımcı nitelikte olmasına rağmen toplumsal refah hizmeti kategorisinde yer almamaktadır. Polis, askerlik, yollar, çöp toplama ve parklar gibi pek çok mal ve hizmet genellikle kamusal hizmetler arasındadır. İlgili mal ve hizmetlerin toplumsal refah hizmeti niteliğinde olabilmesi için, kaynaklara bağımlı olan kişilere bu kaynakların transfer edildiği bir araç olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, bu kişiler toplumdaki eşit katılımcılardan çok yardıma muhtaç kişiler olarak bağımlı olmalıdırlar (Spicker, 1988: 48-49). Yine Spicker'ın Hall'dan aktardığına göre toplumsal refah hizmetleri sağlık, ekonomik güvenlik ve sivil yaşama dair asgari standartların olması ve toplumsal ve kültürel miras kapasitesinin paylaşılması gibi hizmetlerdir (Spicker, 1988: 49).

Dixon ve Scheurell toplumsal refah programlarının olduğu yerlerde bu programların yerel yönetim düzeyinde yönetildiğini belirtmektedir. Merkezi yönetimlerin idari ve politika kapasitelerinin sınırlı olduğunun bilincinde

olunması, toplumsal refah hizmetlerinin yerel yönetimlerce yerine getirilmesini gerekli kılmaktadır (Dixon and Scheurell, 2002: 235). Kamu ekonomisi bakımından, yerel yönetimlerin kaynak dağılımında optimaliteyi sağladığını burada yine hatırlamak gerekmektedir.

Harvey, Toplumsal Adalet ve Kent adlı eserinde toplu gereksinimlerden dokuzunu listelemiştir. Gıda, konut, tıbbi yardım, eğitim, toplumsal ve çevresel hizmetler, tüketici malları, dinlenme imkânları, komşuluk yardımları ve ulaşım hizmetlerinin zamana bağlı olmaksızın var olacağını ifade etmiştir (Harvey, 1973: 101). Yine yol yapımı, bakımı, genişletilmesi ve onarımı gibi yol hizmetlerini Dogliani de aynı kategoride değerlendirmektedir (Dogliani, 2002: 575). Bu hizmetlere ilişkin asgari miktar ve kalitenin belirlenebilmesi içinse verili bir zamandaki toplumsal normlara bakılmalıdır. Ayrıca, Harvey, bu dokuz hizmetin alt kategorilerinin de tespit edilebileceğini ifade etmiştir.

Dogliani, işçi sınıfı kitlelerinin acil gereksinimlerini karşılamadan hareketle, toplumun özellikle daha zayıf üyelerinin eğitim, temizlik ve tıbbi yardım gereksinimlerinin yerine getirilmesi, konut temini, yiyecek, giyecek ve ilaç yardımı hizmetlerinin, belediyeler tarafından sunulan toplumsal refah hizmetleri olduğunu belirtmektedir (Dogliani, 2002: 576).

Tiyek ve Doğan toplumsal yardım uygulamalarını aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, yaşlı ve engelli yardımları ile proje destekleri başlıkları altında toplamıştır (Tiyek ve Doğan, 2018: 1049-1052). Bununla birlikte, bu ana temaların altında toplumsal mal ve hizmetleri de ayrıntılandırmışlardır.

Pektaş yoksullar, gençler ve engelliler temelinde ucuz konut üretimi, sağlık hizmetlerinin sunulması, barınma gereksinimlerinin karşılanması, giyecek ve yiyecek yardımında bulunulması, çocuk yuvası veya kreş yapımı, ulaşımda kolaylık ve ücretsiz ulaşım hakkının tanınması, zanaat veya meslek edindirme kurslarının verilmesi, rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi, ucuz ekmek satışı, huzurevi tesis edilmesi ile aynı kesime hitap eden benzer hizmetleri toplumcu belediyeçilik hizmetleri olarak listelemiştir (Pektaş, 2010: 15-16).

2. BELEDİYE MEVZUATINDA TOPLUMSAL REFAH HİZMETLERİ

Türkiye’de toplumsal refah hizmetlerinin sunumuna dair genel bir çerçeve çizen 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu temel bir metin niteliğindedir. Ancak, ilgili metinde doğrudan yerel yönetimlere yönelik bir sorumluluk, yetki veya görev yüklenmemiştir. Yalnızca, sosyal hizmet gereksinimi olan çocuklar, yaşlılar, engelliler, aileler ve diğer ihtiyaç sahiplerinin tespit ve incelenmesinde belediye zabıtasına görev atfedilmiştir. Bununla birlikte, Kanun’da ifade edilen tanımların diğer mevzuata da yol gösterici bir nitelikte olduğu söylenebilir. Bunun dışında kanun veya yönetmelik gibi diğer mevzuatta da belediyelere atanmış veya verilmiş bazı sorumluluklar, görevler veya yetkiler de bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacına yönelik olarak genel yüklenimler çerçevesinde bir analiz yapılacaktır.

Belediyeler gibi diğer yerel yönetim kuruluşları da faydası yerele yayılan kamusal mal ve hizmetleri üretmektedirler. Belediye sınırları içinde yaşayan halkın yararlandıkları günlük mal ve hizmetler tipik olarak yalnızca yerel yönetimler tarafından yerine getirilen mal ve hizmetlerdir. Bunlar arasında çöp toplama, kanalizasyon, temiz içme suyu sağlanması, itfaiye, kent içi ulaşım hizmetleri ile imar faaliyetleri ve benzeri mal ve hizmetler bulunmaktadır (Nadaroğlu, 2001: 77-78). Belediyeler bu bakımdan yerinden yönetiştirilmiş, yani desantralize edilmiş ekonomik yaşamın laboratuvarları olarak tanımlanabilmektedir (Dogliani, 2002: 574). Ancak, sosyal yardım gibi toplumsal refah hizmetleri ise hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından üretilebilmektedir. Türkiye’de hangi toplumsal refah hizmetlerinin belediyeler tarafından üretildiği ise aşağıdaki alt bölümlerde incelenmektedir.

2.1. Belediye Kanunu

Yürürlükteki Belediye Kanunu’nda hem stratejik planlamaya hem de toplumsal refah hizmetlerine dair düzenlemeler yer almaktadır. Bu nedenle, öncelikle stratejik planlamaya ilişkin hükümler, ardından çalışmanın ana

konusu olan toplumsal refah hizmetleri hakkındaki düzenlemelere değinilecektir.

Stratejik planın hazırlanması belediye başkanının ve dolayısıyla onun görevlendireceği belediye örgütünün sorumluluğundadır. Başkanlık tarafından hazırlanan stratejik plan hakkında belediye encümeni görüş bildirir. Planın onaylanması veya değiştirilerek onaylanması ise belediye meclisinin yetkisindedir. Nüfusu 50.000'in altındaki belediyelerde stratejik plan yapılması için hukuki bir zorunluluk bulunmamakta olup, bu nüfusun altındaki belediyeler dilerse stratejik plan hazırlayabilmektedirler. Ancak, her yıl bütçenin hazırlanmasında stratejik plan temel oluşturacağı ve plana uygun olarak hazırlanma zorunluluğu olmasından ötürü belediyeler tarafından kendilerini yükümlülük altına sokabilme durumları da göz ardı edilmemelidir.

Türkiye'de yerel düzeyde toplumsal refah hizmetlerinin sunulmaya başladığı ilk dönem olarak 1970'ler gösterilmektedir (Pektaş, 2010: 12). İlgili tarihte yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki temel belediye yetersizliklerinin tamamlanmasına yönelik görev ve sorumluluklar barındırmaktadır. 2000'li yılların başındaki yerel yönetimler reformuyla söz konusu kanun değiştirilince, 5393 sayılı Kanun toplumsal refah hizmetlerine görece daha çok yer vermiştir.

Belediye Kanunu'na göre belediyeler, görev, yetki ve sorumluluk alanları içinde yer alan hizmetleri halka en uygun bir biçimde, insan onurunu zedelemeyecek koşullarda ve onlara en yakın yerlerde sunmalıdırlar. Hatta dar gelirliler, yaşlılar ve engelliler gibi dezavantajlı grupların durumuna uygun bir şekilde bu hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Bir bakıma, toplumsal refah hizmetleri yerine getirilirken, toplumsal refahı göz önünde bulunduran yöntemlerin seçilmesi Belediye Kanununca güvence altına alınmıştır. Aslında söz konusu hükümler bile toplumsal refahın gözetilmesi gerektiğine vurgu yapmakta ve sunulacak her türlü mal ve hizmeti toplumsal refah kategorisi içerisine almaktadır. Ancak, çalışmadaki analizin gerçekleştirilebilmesi için daha spesifik tanımlamalara gereksinim bulunmaktadır.

Literatür doğrultusunda, Belediye Kanunu'nda farklı maddelerde yeterli düzeyde toplumsal refah hizmeti sunumuna yer verildiği görülmektedir. Bunlar mahallenin gereksinimlerinin karşılanması için aynî yardım ve destek sağlanması (madde 9), sosyal hizmet ve yardım (madde 14), meslek ve beceri kazandırma (madde 14), kadınlar ve çocuklar için konukevleri (100.000'in üzerinde nüfusu olan belediyeler için zorunlu) (madde 14), amatör spor kulüplerine nakdî ve aynî yardım (madde 14), gıda bankacılığı (madde 14), sosyal hizmet projelerine destekte bulunmak (madde 15), gıda dışı malların yoksullara verilmesi (madde 15), ihtiyaç sahibi ve yoksullar için bütçeden pay ayrılması ile engellilere dönük hizmetleri yerine getirip engelli merkezleri oluşturulması (madde 38), yoksul, ihtiyaç sahibi, dar gelirli ve engelliler ile kimsesizlere sosyal yardım ve hizmette bulunmak (madde 60), dar gelirli kişilere arsa tahsisinde bulunmak ve toplu konut üretmek (madde 69), sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı gerçekleştirebilmek için kent konseyince alınacak kararları dikkate almak (madde 76) ve sosyal hizmet ve yardım, engelliler, çocuk ve kadınlar ile yaşlı ve düşkünler konularında belediye hizmetlerine olan gönüllü katılıma imkân vermek (madde 77) olarak sayılabilir. Ancak, görüleceği üzere, Kanun tarafından daha ayrıntılı bir sınıflandırmaya gidilmemiş ve bu bakımdan yerel yönetimlere bir özerk alan bırakılmıştır.

Kanun'da geniş bir çerçevesi çizilmiş olan bu toplumsal refah hizmetlerini belediyeler diledikleri gibi çeşitlendirerek sorumluluk sınırları içerisindeki kişilere sunabilmektedir.

2.2. Büyükşehir Belediye Kanunu

Büyükşehir Belediye Kanunu'nda yer alan stratejik plana dair hükümler Belediye Kanunu ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 28'inci maddesi, bu Kanunda ilgili hüküm bulunmayan hallerde Belediye Kanunu ve diğer ilgili kanunların uygulanacağını belirtmektedir. Bu maddeden hareketle, büyükşehir belediyelerinin de tıpkı diğer belediyelerin gerçekleştirmiş oldukları toplumsal refah hizmetlerini yerine getirebilecekleri söylenebilir.

Büyükşehir Belediye Kanunu'nda ayrıca belirtilmiş toplumsal refah hizmetleri de bulunmaktadır. Büyükşehir belediyeleri (BŞB) başkanın yetkisinde engelli hizmet birimleri oluşturmak zorundadır. Bu birimlerde engelli bireylerin toplumsal ve mesleki rehabilitasyonu, bilgilendirilmesi, danışmanlık verilmesi, bilinçlendirilmesi gibi hizmetleri yürütür (ek madde 1). Engellilerle birlikte dar gelirliler, kimsesizler, ihtiyaç sahipleri ve yoksullara sosyal hizmet ve yardım yapılabilir (madde 24). Belediye Kanunu'nun 69'uncu maddesini uygulamak suretiyle toplu konut hizmetlerinde bulunabilir (madde 7). Çocuklara, kadınlara, yaşlılara ve engellilere yönelik olarak her türlü kültürel ve sosyal hizmetleri yürütmek, bunları geliştirmek ile meslek ve beceri kazandırma kursları işletmek, işletmek ve açmak da hem BŞB'ler hem de ilçe belediyeleri tarafından yerine getirilebilmektedir (madde 7).

3. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ STRATEJİK PLANLARINDA TOPLUMSAL REFAH HİZMETLERİ

Bir stratejik plan yönetiminde beş adet unsur bulunmaktadır. Örgütün değerlerini ve beklentilerini öz olarak tanımlayan *misyon*, uzun vadede gelinmek isteyen noktayı ifade eden *vizyon*, vizyon bildiriminin temel yönlerini politika ve planları da içerecek şekilde yansıtan *amaçlar*, amaçları gerçekleştirebilmek için gösterge haline getirilebilen *hedefler* ve *eylem planlarıdır* (Bozlaşan ve Akçakaya, 2016: 106-108).

İBB gerek 2015-2019 gerekse 2020-2024 stratejik planlarının yapımında paydaş katılımına büyük önem vermiştir. İlk planda 423 çalıştay kapsamında toplam 959 kişi ile temasa geçilmişken; ikinci plan kapsamında oluşturulan çalıştaylarda yaklaşık 2 bin kişiye ulaşılmış ve internet üzerinden gerçekleştirilen ankette 200 binden fazla katılımcının görüşleri alınmıştır (İBB, 2014: 18; İBB, 2020: 5).

İki planı da hazırlanışı, katılımcılığı, bilimselliği, nesnelliği veya kapsayıcılığı gibi farklı açılardan incelemek, analiz etmek ve yorumlamak mümkündür. Bu çalışmanın kapsamı bakımından, her iki stratejik plan yalnızca toplumsal refah hizmetleri bağlamında analiz edilerek değerlendirilecektir. Daha önce de ifade edildiği gibi, 2014-2019 yıllarında İBB'nin yönetimi sağ görüşteki bir partide iken 2019 yerel seçimleriyle sol

görüşlü bir partiye geçmiştir. Literatür takip edildiğinde, sol görüşlü partilerin toplumsal refah hizmetlerine daha çok önem verip, bu türden mal ve hizmetleri daha çok üretmesi beklenmektedir.

Stratejik planların karşılaştırılmasında toplumsal refah hizmetlerine dair neler yapılacağına ilişkin ifadeler özellikle seçilmiştir. Planlarda yer alan amaçlar, hedefler, göstergeler gibi İBB'nin gelecek beş yıllık dönemde gerçekleştirmeyi planladığı mal ve hizmetlere yer verdiği kısımlar analize temel oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda Maxqda 2022 programı kullanılarak her iki stratejik planda yer alan toplumsal refah hizmetlerine ilişkin ifadeler incelenerek bir nitel analiz yapılmıştır. 2015-2019 dönemi ve 2020-2024 dönemi stratejik planları analize dahil edilmiştir. Toplumsal refah hizmetlerine yönelik 547'si ikinci plan, 240'ı ilk plan olmak üzere toplamda 787 bölüm 25 kod ile işaretlenmiştir.

Öncelikle, iki plandaki ifadelerin birbirine ne kadar yakın olduğunu tespit edebilmek adına benzerlik matrisi oluşturulmuştur. Benzerlik matrisi, 1 ilâ 0 arasındaki değerlerde, birbirinden farklı iki metinde ne oranda benzerlik olduğunu göstermektedir. Matriste yer alan oranı 1'e tamamlayan oran ise iki metin arasındaki farklılık düzeyi olacaktır.

Tablo 1: İBB Stratejik Planlarındaki Toplumsal Refaha İlişkin İfadelerin Benzerlik Matrisi

Belge Adı	2015-2019 Stratejik Planı	2020-2024 Stratejik Planı
2015-2019 Stratejik Planı	1,00	0,92
2020-2024 Stratejik Planı	0,92	1,00

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda programı aracılığıyla oluşturulmuştur.

Tablo 1'e göre İBB'nin iki planı arasında toplumsal refah hizmetleri bakımından %92 oranında benzerlik bulunmaktadır. Gerek Belediye Kanunu gerekse Büyükşehir Belediye Kanunu'nda toplumsal refah hizmetlerinin neler olduğu belirtilmiştir. İki stratejik planı da hazırlayan ayrı görüşten

yönetimler olsa bile, yasal olarak verilebilecek hizmetler belirli olduğu için planlarda yalnızca ifadelere yönelik küçük farklılıklar doğabilmektedir.

Bu benzerlik oranı, her iki planda toplumsal refah hizmetlerine yönelik kullanılan sözcüklerin frekansına da yansımıştır. En sık kullanılan sözcükleri tespit edebilmek için hem sözcük bulutundan hem de sözcük frekansı tablosundan yararlanılmıştır. Şekil 1’de incelenen stratejik planlarda toplumsal refah hizmetlerine yönelik en sık kullanılan sözcükler yer almaktadır.

Şekil 1: İBB Stratejik Planlarında Toplumsal Refah İfadelerine Dair Sözcük Bulutu

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda programı aracılığıyla oluşturulmuştur.

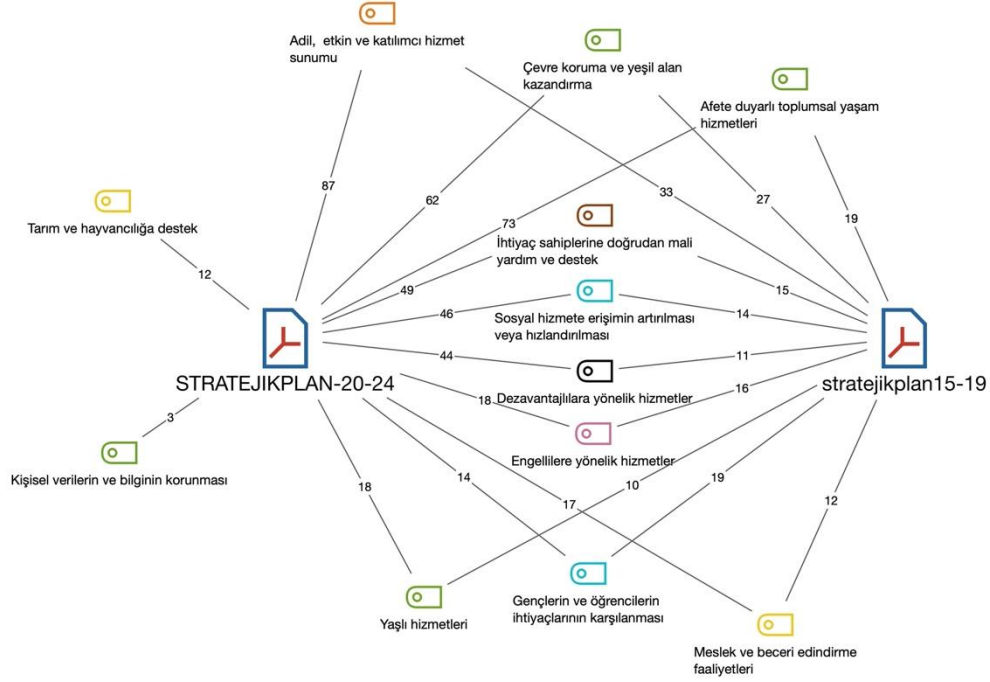
Şekil 1’e göre her iki planda da toplumsal refah kavramına yönelik olarak en çok “hizmet” sözcüğü kullanılmıştır. Tanımlanan sözcüklerin %28,67’sine tekabül eden hizmet sözcüğünün dışında %8,68 ile “sosyal”, %7,01 ile “çevre”, %6,18 ile “afet”, %5,68 ile “eğitim”, %4,92 ile “katılım” ve %4,15 ile “sağlık” en sık kullanılan sözcüklerdir. “Muhtaç” (%0,12),

“evde sağlık” (%0,12), “adalet” (%0,18) ve “evsiz” (%0,21) sözcüklerine de rastlanmakla birlikte, bunların sıklığı daha azdır.

Şekil 2’de ise iki plan arasındaki ifade ve söylem karşılaştırmasını yapan iki vaka modeline ait sonuçlar görülmektedir. Oluşturulan kodlar üzerinden iki metinde bahsedilen ifade sayısını gösteren bu modelde, inceleme konusu olan başlık veya kodların hangi metinde daha fazla bahsedildiği, yer aldığı veya ifade edildiğine ulaşılmaya çalışılmaktadır. Göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husus iki stratejik planın sayfa sayısının farklı oluşudur. Eski plan 288 sayfa iken yeni plan 156 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayısı fazla olan plandaki ifade sayısının da fazla olması beklenen bir durumdur. Ancak, buna rağmen, iki plan arasındaki ifade sayısı farklılıkları dikkat çekmektedir. Yeni stratejik planda toplumsal refah mal ve hizmetlerine yönelik bazı ifadelerin kullanılma sıklığı eski stratejik plana göre daha fazladır. İki vaka modeli analizi yapılırken, en sık kullanılan 10 adet kod analize dâhil edilmiş; bisiklet kullanımının artırılması, ücretsiz internet ve bilişim hizmetleri, gürültü önleme hizmetleri, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, doğrudan eğitim yardım ve desteği, kütüphanecilik ve okuryazarlığın desteklenmesi, evde bakım veya evde sağlık hizmetleri, sporun desteklenmesi, toplumsal ruh sağlığının iyileştirilmesi, evsizlere konut ve diğer hizmetler, çocuk hizmetleri ve korunması, kadının korunması ve aile hizmetleri ile bağımlılıkla mücadele hizmetleri şeklinde yapılan kodlamaların ise sıklığı 10’dan düşük olduğundan iki vaka modeli analizinin dışında kalmıştır.

Şekil 2: İki Vaka Modeli

Kaynak: Yazar tarafından Maxqda programı aracılığıyla oluşturulmuştur.

Şekil 2'ye göre 2020-2024 yılları arasında kapsayan stratejik planın, eski stratejik plana göre iki konuda ifade farklılığı bulunmaktadır. Tarım ve hayvancılığın desteklenmesi ile kişisel verilerin ve bilginin korunması yeni stratejik planda mevcut iken eski planda değinilen bir konu değildir.

Adil, etki ve katılımcı hizmet sunumu, çevre koruma ve yeşil alan kazandırma, afete duyarlı toplumsal yaşam hizmetleri, ihtiyaç sahiplerine doğrudan mali yardım ve destek, sosyal hizmetlere erişimin artırılması veya hızlandırılması ile dezavantajlılara yönelik hizmetler kodları altında yer alan ifadeler 2020-2024 yıllarını kapsayan stratejik planda 2015-2019 stratejik planına görece daha sık kullanılmıştır. Bu kodlara sahip toplumsal refah hizmetleri, sol görüşlü partilerin toplumsal hizmetlere daha çok ağırlık verip

önemsediğini belirten literatüre paralel olarak, yeni stratejik planda daha çok önemsenmiştir.

Aradaki farkın az ama yine yeni stratejik plan içerisinde ağırlıklı olduğu söylem ve ifadeler ise engellilere yönelik hizmetler, yaşlı hizmetleri ile meslek ve beceri edindirme faaliyetleridir. Gençlerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması kodu altında yer alan hizmet ve faaliyetler ise 2015-2019 dönemini kapsayan stratejik planda, yeni plana göre daha çok önemsenen ve bahsedilen toplumsal refah hizmetleridir.

SONUÇ

Literatürde rastlanmamış olsa da İBB'nin 2020-2024 dönemi stratejik planında bağımlılıkla mücadeleye vurgu yapıldığı fark edilmiş ve toplumsal refah hizmetleri arasında değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Benzer bir şekilde toplumsal ruh sağlığı faaliyetleri, kütüphane hizmetleri, gürültü önleme ile evde bakım hizmetleri de İBB tarafından uygulanan spesifik toplumsal refah hizmetlerindedir.

Çalışmada stratejik planlardaki söylem ve ifadeler analize dâhil edilmiştir. Bir stratejik planda diğerine göre bir konuda daha çok söylemde bulunulması veya o konudaki ifadelerin frekansının daha fazla oluşu planı hazırlayan yönetimin ilgili konuya daha çok önem verdiğini gösterse bile bu konu için gerçekleştirilen yatırımlar veya yapılan harcamalarla bu önemin desteklenmesi gerekmektedir. Bu iki husus ise bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan analizde, iki stratejik plan arasında toplumsal refah hizmetleri açısından söylem farklılığı olduğu düşük oranda olsa da tespit edilmiştir. İki planın birbirine benzerlik göstermesinin nedeni belediye mevzuatının sınırlayıcı etkisidir. Yeni yönetimin hazırlamış olduğu 2020-2024 İBB Stratejik Planında toplumsal refah hizmetlerine, eski plana göre daha fazla ağırlık verildiği şeklindeki hipotez de doğrulanmıştır. Gerçekleştirilen iki vaka analizi sonucunda yeni İBB yönetiminin hazırlamış olduğu stratejik planda, eski yönetim tarafından hazırlanmış olan plana göre, toplumsal refah hizmetlerine daha çok önem verilmiştir. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, karşılaştırılması yapılmış olan iki planda yer alan ifade

ve söylemlerin her zaman için uygulamaya geçirileceği, elde edilecek sonuç doğrultusunda bir yönetimin diğerinden daha iyi uygulama yapacağı veya uygulamaya koyulsa bile bu hizmet ve faaliyetlerin kalitesinin yüksek olacağı beklentisine girilmesi yanıltıcı olabilir.

KAYNAKÇA

Arrow, K.J. (1950). A Difficulty in the Concept of Social Welfare. *Journal of Political Economy*, 58(4), 328-346.

Bozlağan, R. ve Akçakaya, O. (2016). Stratejik Yönetim Yaklaşımı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planları Üzerine Bir İnceleme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 99-119.

Coleman, J.S. (1966). The Possibility of a Social Welfare Function. *The Economic Review*, 56(5), 1105-1122.

Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government*. European Treaty Series – No. 122.

Dhaor, S. S. (2006). Social welfare administration: scopes and principles. <http://www.drbramedkarcollege.ac.in/sites/default/files/principle%20of%20welfare%20admn.pdf> sayfasından alınmıştır.

Dixon, J. P., & Scheurell, R. P. (Eds.). (2002). State of social welfare: The twentieth century in cross-national review. Greenwood Publishing Group, Incorporated.

Dogliani, P. (2002). European Municipalism in the First Half of the Twentieth Century: the Socialist Network. *Contemporary European History*, 11(4), 573-596.

Eren, V., Bulut, Y., ve Tanyıcı, Ş. (2012). Türkiye de Siyasi Partilerin Yerel Özerkliğe Bakışı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 1-14.

GaWC. (2020). The World According to GaWC 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2020-37210> sayfasından alınmıştır.

Hanany, E. (2008). The ordinal Nash social welfare function. *Journal of Mathematical Economics*, 44, 405-422.

Harvey, D. (1973). *Social Justice and the City*. Oxford, Basil Blackwell Publishers.

İBB. (2014). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2015 – 2019 Stratejik Planı*. <https://www.ibb.istanbul/icerik/butce-ve-yatirimlar> sayfasından alınmıştır.

İBB. (2020). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2020 – 2024 Stratejik Planı*. <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/2/iBB-STRATEJIK-PLAN-2020-2024.pdf> sayfasından alınmıştır.

Landau, J.M. (1974). The 1973 Elections in Turkey and Israel, *The World Today*, 30(4), 170-180.

McClosky, H., & Chong, D. (1985). Similarities and Differences Between Left-Wing and Right-Wing Radicals. *British Journal of Political Science*, 15(3), 329-363.

Nadaroğlu, H. (2001). *Mahallî İdareler: Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*. İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Oates, W.E. (1968). The Theory of Public Finance in A Federal System. *Canadian Journal of Economics*, I (1).

Özay, İ.H. (1996). *Günüşğinde Yönetim*. İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), 4-22.

Persky, J., & Tam, M. Y. (1990). Local status and national social welfare. *Journal of Regional Science*, 30(2), 229-238.

Sinn, H.-W. (1994). *A Theory of the Welfare State*. Cambridge, National Bureau of Economic Research.

Spicker, P. (1988). *Principles of Social Welfare: An Introduction to Thinking About The Welfare State*. California, Routledge.

Spicker, P (2021), The Politics of Welfare, An introduction to Social Policy, <http://spicker.uk/social-policy/politics.htm> sayfasından alınmıştır.

Titmuss, R. M. (1965). The Role of Redistribution in Social Policy, *Social Security Bulletin*, June.

Tiyek, R. ve Doğan, M. (2018). Ak Parti Döneminde (2002-2015) Sosyal Yardım Uygulamaları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1045-1059.

TÜİK. (04 Şubat 2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> sayfasından alınmıştır.

Younkins, E.W. (2006). James M. Buchanan: Constitutional and Post-Constitutional Political Economy. *Le Quebecois Libre*, 184. <http://www.quebecoislibre.org/06/060716-3.htm> sayfasından alınmıştır.

Zeyrekli, S. ve Ekizceleroğlu, R. (2007). Avrupa Birliđi Bağlamında Hizmette Yerellik (Subsidiarite) İlkesi ve İlkenin Türkiye Açısından Ele Alınışı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 16(3), 29-48.